

Nr 1043

Av herr **Antby m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 11, angående anslag till teckning av aktier i AB Gullhögens Bruk.*

(Lika lydande med motion nr 911 i Första kammaren)

1. Inledning

Efter en ganska kort innehavstid föreslås att det statsägda svenska Skifferoljeaktiebolagets aktier i Svenska Durox skall försälas till AB Gullhögens Bruk. Vi finner inte anledning att gå emot detta förslag men vill i detta sammanhang framföra vissa synpunkter angående regeringens handläggning av Durox-affären.

Förlusterna på det treåriga statliga Durox-engagemanget beräknas enligt propositionen till 44,0 milj. kronor. Dessa stora förluster har inneburit en kraftig påfrestning på Skifferolje-koncernen i fråga om såväl lönsamhet som likviditet. Likviditetsförhållandena i Skifferoljeaktiebolaget kan illustreras med följande siffror ur de i propositionen publicerade balansräkningarna:

<i>Omsättningstillgångar</i>	31.12.1965	31.12.1968
Likvida medel	26 885 000	381 000
Fordringar	2 995 000	11 356 000
	<hr/>	<hr/>
	29 880 000	11 737 000
 <i>Kortfristiga skulder</i>		
Diverse skulder	2 721 000	14 652 000

Det har således inte oväntat inträffat en kraftig likviditetsförsämring — främst förorsakad av svag lönsamhet. Likviditetsförsämringen kan också illustreras av följande relationstal:

	31.12.1965	31.12.1968
<i>Omsättningstillgångar</i> = Kortfristiga skulder	10,6	0,8
<i>Likvida medel</i> = Kortfristiga skulder	9,9	0,03

Försäljningen av Durox skedde inte för att undvika en likviditetskris. En sådan var redan för handen när beslutet om försäljning offentliggjordes, och enda alternativet till försäljning hade varit omedelbart kapitaltillskott utifrån.

2. Återblick på riksdagsdebatten om statens förvärv av AB Svenska Durox

Riksdagsbehandlingen om förvärvet av Durox-koncernen mot slutet av 1965 rörde stora meningsmotsättningar. I en reservation i statsutskottet, som bl.a. folkpartirepresentanterna biträdde, hette det bl.a.:

De uppgifter som lämnats utskottet till komplettering av de knapphändiga uppgifterna i statsrådsprotokollet rörande värdet av aktierna i Durox-koncernen har inte övertygat utskottet om att köpeskillingen för aktierna är skälig. Köpeskillingen synes icke obetydligt överstiga det beräknade substansvärdet, och även avkastningsvärdet tyder på ett betydande överpris. Den omständighet att staten genom förvärvet av Durox avser att komma in på marknaden i denna bransch torde enligt utskottets mening icke i och för sig berättiga till det överpris varom är fråga. Affärens lönsamhet synes utskottet över huvud taget diskutabel. För bedömningen av denna fråga är att beakta att utöver köpeskillingen kommer att erfordras ett kapitaltillskott från Skifferoljebolagets sida av 15 å 20 milj. kronor för nya investeringar. Härtill kommer viss Duroxbolaget åliggande återbetalning av lån. Att möjligheter skulle föreligga för en tillfredsställande förräntning av den aktuella kapitalinsatsen har inte ådagalagts. Av anförda skäl avstyrker utskottet bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Regeringens synpunkter framfördes i riksdagsdebatten av bl. a. statsrådet Lange:

— — — Vad vi nu vill köpa är inte ett förlustföretag utan ett företag, som såvitt experterna kan bedöma, har utvecklingsmöjligheter. Meningen är just att företaget, om förvärvet kommer till stånd, inte skall stå stilla utan att vi i stället skall medverka till en vidare utveckling såväl i Skövde Gasbetong som i Rockwoolbolaget.

För den socialdemokratiska utskottsmajoriteten talade bl. a. herr Lassinantti:

— — — Reservanterna har enligt vår uppfattning inte haft någonting emot att måla i mörka färger. Man vill inte vara med om att staten utvidgar sin verksamhet, och som följd därav framställer man förvärvet av aktierna i Svenska Durox AB som utslag av ekonomiskt oförnuft. För utskottsmajoriteten ter sig frågan annorlunda.

Vi avser inte att i denna motion återigen mera detaljerat redovisa vår syn på statlig företagsamhet. Däremot önskar vi i anslutning till proposition nr 11 redovisa något av vår syn på handläggningen av den s. k. Durox-affären, vilken vi anser vara mindre tillfredsställande skött. De principiella aspekterna på statlig företagsamhet har behandlats i motioner till årets riksdag från folkpartiet — bl. a. i motion angående ekonomisk planering och i motion angående näringspolitiskt program för Norrland. Vi in-skränker oss därför till att nu endast mycket kortfattat erinra om att statlig företagsamhet i en hel del fall är motiverad. Inom vissa regioner kan det vara svårt att med vanliga lokaliseringspolitiska medel nå en acceptabel

sysselsättningssituation. Statlig etablering kan då vara enda utvägen. Sådan kan också vara motiverad då konkurrensen på något område har inskränkts på ett för konsumenterna kännbart sätt och andra konkurrensfrämjande åtgärder ej kan ge erforderligt resultat. Även i andra fall kan en direkt statlig aktivitet verka utvecklingsfrämjande. Men i samtliga de fall då man finner det nödvändigt med statlig etablering eller statligt köp av enskilda företag måste denna etablering föregås av grundliga utredningar om förutsättningarna för verksamheten. Detta betonades från vårt håll i samband med riksdagsbehandlingen av förvärvet av Durox.

3. Kritik av regeringens handläggande av Durox-affären

a. De utredningar som föregick köpet av Durox-företagen 1965 var otillfredsställande, vad avser såväl bedömningen av marknadsförutsättningar och produktionsförhållanden som företagets marknadsvärde. De angivna avsikterna för statens förvärv av företagen var oklara och föga realistiska. De sysselsättningspolitiska motiven — som inte var avgörande för det statliga inköpet av Durox — har i och med den nu föreslagna försäljningen åsidosatts. Målet att stimulera till en snabbare teknisk utveckling har i varje fall inte uppnåtts genom det statliga företagets försorg. Målet att öka konkurrensen i en bransch som domineras av några stora företag frångås i den nu framlagda propositionen med förslag om försäljning av Durox till den största enskilda konkurrenten. Konkurrensen inom branschen var tydligen också så stark att Durox inte förmådde att med framgång hävda sig.

b. Insynen i Durox-företagen har inte varit tillfredsställande. Skarp kritik har riktats från såväl representanter för Skövde stad som företrädare för arbetare och tjänstemän mot företagsledningens och ägarens/statens bristfälliga information till berörda parter. För de anställda helt avgörande förhandlingar har förts över huvudet på de anställda. Verkstadsklubbens ordförande har känt sig manad att offentligt klaga över den dåliga insynen jämfört med vad som var fallet tidigare under den enskilda eran. Ej heller har riksdagen fått någon effektiv möjlighet att följa den verksamhet som visat sig så kostnadskrävande för skattebetalarna.

Av de uppgifter som så sent som hösten 1968 publicerades i skriften *Statliga företag*, utgiven av finansdepartementet, framgår ej den verkliga situationen för Durox-företagen. Någon separat resultat- eller balansredovisning för Durox redovisas ej, trots att dess svåra situation redan då torde ha stått klar för statsmakterna. Av det sammandrag av verksamhetsberättelsen som publicerades i *Statliga företag* torde den intresserade allmänheten ha fått intrycket att Durox' svårigheter var av en övergående, ej alltför allvarlig natur: »Förutsättningarna för koncernens produkter anses för 1968 vara goda. Dock kommer den pågående intrimningen av den nya

lättbetongfabriken i Skövde att negativt påverka koncernens resultat och medföra *viss rörelseförlust även 1968.*

Ingenstans antyds de väldiga förluster, som åsamkats Durox och därigenom Skifferolje-koncernen i sin helhet och som minskat koncernens redovisade egna kapital från 52 milj. kronor 1965 till 27 milj. kronor 1968. Man talar om underskott på 0,5 eller 0,2 milj. kronor 1967 och *viss rörelseförlust 1968.*

Vederbörande utskott bör, innan realbehandling av föreliggande proposition sker, från regeringen begära att en utförlig redovisning lämnas angående Durox-affären såväl i vad avser regeringens handläggning som i vad avser skötseln av företagen.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 11 angående anslag till teckning av aktier i AB Gullhögens Bruk måtte beakta vad i motionen anförts.

Stockholm den 11 februari 1969

Sven Antby (fp)

Elias Jönsson (fp)

Thorvald Källstad (fp)

Gunnar Hylltander (fp)

i Ingemarsgården

Nr 1044

Av herr **Henningsson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 11, angående anslag till teckning av aktier i AB Gullhögens Bruk.*

(Lika lydande med motion nr 910 i Första kammaren)

Stockholm den 11 februari 1969

Einar Henningsson (s)

Ivar Nordberg (s)

Eric Svenning (s)

Erik Adamsson (s)

Hugo Bengtsson (s)

i Landskrona